

w humanizowaniu ludzkości odgrywała ona bardzo ważną rolę w przeszłości, odgrywa ją współcześnie i będzie ją odgrywać także w przyszłości.

Pierwsze szerokie opracowanie transkulturowej teorii pielęgniarstwa ukazało się w 1985 r., kolejne opracowania w latach: 1988 i 1991.

Oto bardzo zwięzły przykład sformułowania M. Leininger w sprawie *znaczenia troskliwości*: „Ludzie rodzą się, żyją, chorują i umierają z systemem wierzeń i praktyk kulturowych, a w swoim wzrastaniu i przeżyciach są zależni od ludzkiej troskliwości” (1988); oraz w sprawie *potrzeby teorii troskliwości*: „Troskliwość jest esencją pielęgniarstwa oraz centralną, dominującą i jednoczącą cechą pielęgniarstwa” (1988).

W swojej teorii M. Leininger „troskliwość pielęgniarstwa” uznana za pojęcie najbardziej nadrzędne – stwierdzając, że ono właśnie określa naturę pielęgniarstwa i u swoich podstaw ma dominujące wartości etosu pielęgniarstwa. Według autorki troskliwość pielęgniarstwa jest tym, co umożliwiło przetrwanie człowieka jako jednostki, a także rodziny, grup społecznych, instytucji kulturowych. Za sprawę podstawową w rozwoju pielęgniarstwa profesjonalnego uznana więc potrzebę wyjaśnienia transkulturowej troskliwości pielęgniarstwa. Braki zgodności z kulturą w jej świadczeniu – wywołują bowiem stres i konflikty etyczne zaburzające współdziałanie.

M. Leininger do nadrzędnych w swojej teorii zaliczyła także pojęcia: człowiek, zdrowie, środowisko, pielęgniarstwo.

Człowiek w tej teorii jest określany jako ludzka istota, którą jako całość charakteryzuje ścisłe powiązanie z kulturą. Tym, co w sposób znaczący cechuje człowieka jest troskliwość, która przejawia się w troszczeniu się o innych od ich niemowlęctwa do starości. Takie holistyczne ujmowanie człowieka wymaga wnikania w jego powiązania z kulturą i ich rozpatrywania.

Zdrowie według autorki jest takim poziomem dobrostanu człowieka, jaki jest możliwy do osiągnięcia, a w danej kulturze wysoko wartościowany zarówno przez jednostki, jak i grupy społeczne. Zdrowie jest więc czymś więcej niż brakiem choroby. Każdą kulturę charakteryzują własne formy, wzorce, sposoby i struktury wyrażania w codziennym życiu jako troszczenie się o zdrowie. Zapewnianie opiekuńczej troskliwości w sposób profesjonalny wymaga zarówno gromadzenia wiedzy i pogłębiania rozumienia tego, co jest uniwersalne w jej przejawianiu, jak i tego, co w różnych kulturach jest zróżnicowane. Troskliwość w procesie leczenia odgrywa bardzo ważną rolę – żadne leczenie nie może się bez niej obyć.

Środowisko/kontekst środowiskowy oznacza zdarzenia, sytuacje, a także te pojedyncze doświadczenia, które ludzkim interakcjom nadają znaczenie. Studiowanie zdrowia i wzorców troskliwości wymaga zawsze brania pod uwagę kontekstu środowiskowego.

Pielęgniarstwo M. Leininger określała jako naukową i wyuczoną profesję skoncentrowaną na fenomenie ludzkiej troskliwości kulturowej oraz na aktywnościach asystowania/wspierania/ułatwiania/umożliwiania ludzkim jednostkom i grupom społecznym zachowywania lub odzyskiwania zdrowia oraz na pomaganiu ludziom w radzeniu sobie z różnymi upośledzeniami i ze śmiercią – w sposób kulturowo akceptowany.

M. Leininger zdefiniowała także podstawowe pojęcia modelu – a wśród nich: światopogląd, kulturę, troskliwość kulturową, różnorodność kulturową, uniwersalizm kulturowy, troskliwość kulturowo zgodną (pielęgniarstwa), strukturę społeczno-kulturową, medycynę ludową, profesjonalny system zdrowia.

Całość swojej szerokiej i złożonej konceptualizacji przedstawiła w graficznym modelu struktury różnorodności i uniwersalizmu kulturowej troskliwości. Obraz ten zawiera podstawowe pojęcia teorii i ukazuje ich wzajemne powiązania i przenikanie, zaczynając od światopoglądu na troskliwość kulturową, a kończąc na zgodnej z kulturą troskliwości pielęgniarstwiej. Model ten wskazuje i ukierunkowuje podejmowanie w różnych kulturach systematycznych badań, zmierzających do odkrywania ich własnych esencji i wzorców ekspresji troskliwości ludowej (tradycje, lokalne praktyki) i profesjonalnej (asystowanie, wspieranie i ułatwianie – dostosowywanie do kulturowych wartości, wierzeń i sposobów życia ludzi).

W swoim opracowaniu M. Leininger bardzo dużo uwagi poświęciła specyfice metodologii odkrywania wiedzy o troskliwości kulturowej i opisywaniu metod postępowania badawczego. Metody te zmierzają do uzyskiwania od ludzi wiadomości o ich własnych poglądach i doświadczeniach w dociekanii esencji, wzorców i praktyk troskliwości kulturowej.

Teorię kulturowej troskliwości M. Leininger opracowała i rozwijała w ciągu trzydziestu lat. Jej głównym celem jest podnoszenie jakości praktyki pielęgniarstwiej dzięki wiedzy naukowej wzmacniającej zapewnianie troskliwości pielęgniarstwiej – zgodnej kulturowo.

5.5

Troska jako istota pielęgniarstwa

W określaniu, charakteryzowaniu i wyodrębnianiu pielęgniarstwa wskazywanie na troskę/troskliwość jako coś bardzo znaczącego w tej dziedzinie opieki nad zdrowiem człowieka wystąpiło wyraźnie w koncepcji F. Nightingale, i w wielu innych opracowaniach teoretycznych.

Współcześnie uwaga pielęgniarek skupia się na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: co – przy ogromnym zróżnicowaniu praktyki pielęgniarstwiej – stanowi istotę (naturę, esencję) pielęgniarstwa? Jako odpowiedź na to pytanie powszechnie przyjmowane jest twierdzenie, że tę istotę/naturę/esencję stanowi troska/troskliwość/troszczenie się o zdrowie człowieka. W praktyce pielęgniarstwiej jej przejawianie znajduje wyraz w opiekuńczej troskliwości pielęgniarstwiej.

W szerokim wyjaśnianiu pojęcia „troska” (troszczenie się) oznacza stan występujący w procesie rozwoju człowieka, który skłania go do zajmowania się czymś albo kimś i zabiegania o coś lub o kogoś, a także chronienia kogoś albo czegoś, utrzymywania kogoś, dzielenia się posiadaniem dobrem. Opiekuńcza troskliwość jest przejawiana troszczeniem się o kogoś albo o coś w sposób pieczołowity i staranny.

Słowa: troska, troszczenie się, troskliwość i opiekuńcza troskliwość mają bardzo szerokie znaczenie i takie też znajdują zastosowanie.

Przyjęto, że w pielęgniarstwie: troska, troszczenie się, troskliwość oznaczają jego istotę. Wymaga to więc:

- podejmowania badań i gromadzenia wiedzy niezbędnej do starannego i pieczołowitego zapewnienia opiekuńczości pielęgnacyjnej w bardzo zróżnicowanej praktyce zawodowej pielęgniarek,

- możliwie jasnego opisywania i wyjaśniania tego wszystkiego, co charakteryzuje i warunkuje staranność oraz pieczołowitość opiekuńczości pielęgnacyjnej,